

SAYI: 13
41TÜRK DİL KURUMU
Genel Merkez Kurulu
Tutulgası

İstanbul, 26 Temmuz 1941

Başkan : Maarif Vekili Hasan Âli Yücel

Genel Sekreter : İbrahim Necmi Dilmen

Üyeler : Besim Atalay, Ahmet Cevat Emre, Refet Ülgen

/Kolbaşılarından Hasan Reşit Tankut, Naim Onat ve Doktor Mehmet Ali Ağakay seyahattedirler. Ali Canip Yöntem gelmemiştir. Garp Dilleri Başuzmanı A.Dilâçar toplantıda bulunmuştur./

GÜNDEM

- 1.- Geçen toplantı tutulgalarının okunup onanması,
- 2.- Millî Şefimizin Kuruma cevap telgrafları,
- 3.- Genel Sekreterliğin önermeleri ,
- 4.- Gramer terimlerinin karşılaştırılması.

KARARLAR

- 1.- Geçen toplantı tutulgalarının okunup onanması Ankara toplantısına bırakıldı.
- 2.- Kurumun kuruluş günü olan 12 Temmuz gününde çekilen saygı telgrafına Kurumun Koruyucu Genel Başkanı Millî Şefimizden gelen cevap saygı ve şükran ile okundu.

3.- Ahmet Cevat Emrenin (Gramer için) adlı eserinden onu Kurum kütüphanesine, yüzü gramer komisyonu üyelerine ve kalanı da kurultay üyelerinden bu işle yakından ilgili öğretmenlere verilmek üzere üçyüz tanesinin indirimli fiatle satın alınması ve gramer metodu hakkında komisyondaki söylevinin de küçük bir broşür halinde Kurumca bastırılması kararlaştırıldı.

Divanı Lûgat-it-Türk faksimilesinin kapağına faksimile karşılığı olarak tıpkı basımı yazılması ve anlatılmak üzere parantez içinde faksimile sözünün de konulması yerinde görüldü.

4.- Gramer terimleri listesi üzerine konuşuldu.

Bu listenin (ana hatlarıyla türkçe gramer kitabındaki terimlerin karşılıkları) halinde olmasından ise, (İlk ve Orta Öğretim gramer terimleri) olması ve o kitaptaki terimlere ait düşüncelerin not halinde ilâvesi daha uygun görüldü. Aynı zamanda bu terimlerin lâtincelerinin müelliflere veya muallimlere mahsus kitaplarda gösterilmesiyle beraber, ilk ve orta öğretim ders kitaplarına konulmaması da yerinde görüldü.

Gramer terimleri listesi, gramer komisyonu umumî kâtibinin bir tezkeresiyle gelmiş ise de, vekillikçe de resmî tezkere yazılacağı anlaşıldığından vakit kaybetmemek üzere hemen incelenmesine girişildi.

a) Listelerde eksik olan şu terimler ilâve edildi :

Türkçesi	Osmanlıcası	Fransızcası
Dilbilgisi, Gramer	Şarf ve nahiv (kavâit)	Grammaire
Harf	Harf	Lettre
Eşsesli	Mütecanis	Homonyme
Öntakı	Harfi cer	Préposition
Sontakı	Edevatı lâhika	Postposition
Önek	Lâhikal mütekâddime	Préfixe
Sonek	Lâhika	Suffixe
İçek	-	Infixe

Zaman	Zaman	Temps
Bileşik	Mürekkep	Composé
Basit	Basit	Simple
Taban	-	Base
Selenli	Tannan	Sonnante
Kelime	Kelime	Mot
Edilgin	Meçhul	Passif
Haykırı	Nida	Exclamation
Çağrı	Nida	Vocatif
Yanşama	Taklidi savt	Onomatopée
Çekim örneği	Emsile	Paradigma
Duyusal	Teessüri	Affectif

b) Listelerde mükerrer olanların birleştirilmesi ve karşılık konmamış olan müşahhas (concret) ve mücerret (abstrait) kelimelerinin daha önce yapılmış olan terimlerde aranılmasının Bay Refet Ülgen'e havale edilmesi ve kendisinin aynı zamanda başka terim listelerinde yazılı terimlerle bunları karşılaştırması kararlaştırıldı.

c) Sona gelen ek veya belgi ile isimlendirilen yerlerde bunlardan sonra değil önce (-) konulması uygun görüldü.

d) Bütün terimlerin türkçe, osmanlıca, fransızca olarak evvelki terimler gibi yeniden fişe dökülerek listelenmesi Genel Sekreterliğe havale olundu.

e) Listelerde şu tadiller yapıldı :

I. (Zıt anlamlar) ve (eş anlamlar) sözleri (zıt anlamlılar) ve (eş anlamlılar) olacaktır.

II. (Öncül) ve (artçıl) yerine (ilerlek) ve (gerilek) denilecektir. (Gerilek benzeşme)nin fransızcası (regressive) olacaktır.

III. Mükerrer olan (atıf grupları)ndan birincisine (bağlaç grupları) ve ikincisine (ikizlemeler) denilecektir.

IV. (Zarf) yerine Ulaç ve (gerundif) karşılığına (ulaç) denilecek

ve bütün (zarf) ve (baş-fil) geçen yerlerde bu şekilde değiştirilmelidir.

V. (C'emi) anlamına (çoğul) ve (müfret) anlamına (tekil) denilecektir.

VI.(Copula) karşılığı (Koşaç) olacak ve (cevherî fiil) karşısında bir notla (idi, imiş, ise)nin (koşaç fiil) ve (im, sin...)in (Koşaç ek) olduğu anlatılacaktır.

VII.(Sons) anlamına (selen) alındığından (voix) mukabilinde (ses) kullanılacak ve bütün (vocal)ler (sesli), (consonnante)lar da (sessiz) adını alacaktır.

VIII. (Isimden yapma isimler...) serisindeki (yapma) sözleri kaldıracak ve mastarların fiilden isim, partisiplerin fiilden sıfat ve gerundif'lerin fiilden zarf oldukları da bir notla gösterilecektir.

IX. Désinence karşılığı Belgi denilecek ve "çekim eki" sözü bir izah olarak parantez içinde yanına konulacaktır.

X. Seslilerde diş ve dudak yerine düz ve yuvarlak tabirleri kullanılacak, edat kelimesi bağlaç ve son takı nevilerinin hepsini birden almak üzere particule (Outils grammaticques) karşılığı olacaktır.

XI. İştikak anlamına Türem kelimesi alınacak ve müştak mukabili türev olarak her geçtiği yerde düzeltilenecektir.

XII. (Factitif) mukabili (ettirgin) olacak, (ifade) kelimesi yanına bir de (anlatış) sözü katılacak ve (anlatma vurgusu) sözündeki (anlatma) (anlatış) olacaktır.

XIII.(Söz bölümleri) sözü (söz bölükleri) şeklinde düzeltilenecektir.

XIV. (Teşkil) karşılığına (kurma) ve (kelime kurumu) yerine (kelime kuruluşu) ve (kemiyyet) yerine (nicelik) ve (keyfiyyet) yerine (nitelik) denilecektir.

XV. Kök sözüne katılan (canlı, körleşmiş, ölü) sözlerinin eklerde de lüzumu olduğundan bunlardan (canlı) karşılığı (işlek) ve (körleşmiş) ve (ölü) karşılığı (az işlek) denilecek ve buna dair bir not konulacaktır.

XVI.Yanlı olarak (edilgin-passif) karşısına yazılmış olan (lâzım) yerine (meçhul) yazılacaktır. (Lâzım - intransitif) için (aşımız) ve (müteaddi - transitif) için (aşımızlı) alınacak ve lâzım veya müteaddiden yapılan müteaddileştirmelerin tefrikına lüzum olmadığı bir notla gösterilecektir.

XVII. (meful) sözü bir yandan (nesne - objet) ve bir yandan (tümlaç - complément) ile karşılandığından (cas) mukabilinde sadece (hal) yazılacaktır. (Actif) yanına yanlılıkla yazılan (müteaddi) yerine (malûm) konulacaktır.

XVIII. (Mouillure) ve (ramolissement) sözleri fazla görüldüğünden çıkarılmıştır.

XIX. (Mudil fiiller) ile (mürekkep fiiller) mahiyetçe bir olduğundan ikisine de (bileşik fiiller) denilmesi ileri sürülecek ve buna dair bir not konulacaktır.

XX. (Mülkiyet zamirleri) karşılığına (iyelik ekleri), (mukayese dereceleri) karşılığına (karşılaştırma dereceleri), (nida - interjection) karşılığına (ünlem), (savt - son) karşılığına (selen), (sada) yerine (ses), (nahiv - sintaks) karşılığına (sözdizim), gramerdeki izafet ve sıfat terkipleri anlamına (terkip) yerine (takım) ve öteki (terkip) yerine (bileştirme) denilecektir.

XXI. (Vikaye harfi) sözü kaldırılarak kök ile ek arasına giren sesli ve sessizler için (kaynaştırma harfi) denilecektir. (Yarı sesli) tabiri yerine (sesli benzeri) denilecektir.

XXII. Dilimizde (evet), (hayır), (var), (yok), (değil) gibi kelimelerin zarftan ziyade hüküm bildirir bir nevi edat oldukları işaret edilecek, ismin anlamını tamamlayan sözler için konulan (belirten) ve bunun karşıtı olan (belirtilen) sözleri için bir not konulacak, bağlaçlardan yapılan gruplara (bağlaç grupları) denebilirse de fazla olduğu işaret olunacak, fonetikte (patlama) hâdisesi ve buna taallük eden tasnif ders kitaplarında fazla olacağı notla gösterilecektir.

XXIII. (Cümle) sözünün hem phrase, hem proposition karşılığı olarak kullanılması yerinde görülmüştür. (Hüküm grubu) tabirinin doğrudan doğruya (cümleler) olması, "tetabulu cümle" ve "istidrak cümlesi" gibi terimlerin fazla ve lüzumsuz olduğunun gösterilmesi yerinde görülmüştür. (Müstakil cümle - proposition indépendante) için (bağınsız cümle) denilecek ve (tali

cümle) karşısına (yan cümle) ile birlikte (bağımlı cümle) sözü de konulacaktır. (Terdit cümlesi)ne (ikircil cümle) karşılığı da ilâve edilecek ve (tertipli cümle) yerine (sıra cümleler) denilecektir.

Bu tadiller dairesinde gramer terimlerinin kabulüne karar verilerek, buna göre cevap yazılmak üzere hazırlıklar yapılmak için toplantıya son verildi.

Başkan

Genel Sekreter

Sayman

Üye

Üye

Üye

Üye

Üye

Üye

Aslı gibidir

